

ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Effects of Using Prejudice Reduction Activities Based on Multicultural Education on Understanding Diversity in Races, Religions and Cultures among the Cultures in the ASEAN Community of Upper Secondary School Students

สุรไกร นันทบุรณย์ และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนระหว่างก่อนสอนและหลังสอนโดยใช้กิจกรรมการลดอคติ 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการลดอคติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศึกษานารี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ 1) แบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน 2) แบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การลดอคติตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาจำนวน 13 แผน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า t ความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) เจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดจากการได้เรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา

และวัฒนธรรม โดยมีทักษะทางสังคมมากขึ้น มีกระบวนการคิดและมีการเรียนรู้จากมุมมองของผู้อื่น จากการจัดกิจกรรมการลดอคติโดยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงละคร การใช้บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีตัวอย่าง และการเผชิญสถานการณ์

คำสำคัญ: พหุวัฒนธรรม / ลดอคติ / ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม / ประชาคมอาเซียน

Abstract

The purposes of this research were to compare the understanding of diversity in races, religions and culture in the ASEAN community of upper secondary school students before and after being taught by prejudice reduction activities and study how the understanding changes after being taught by prejudice reduction activities. The sample was upper secondary students in Suksanary School. The attitude test and interviewing questions were used as data instruments. Thirteen lesson plans 14 periods were used as the experimental instrument. The t-test, mean, standard deviation, frequencies and content analyzing were utilized for analyzing data.

The results were as follows: 1) After the treatment, the attitude scores posttest of understanding of diversity in races, religions and culture in the ASEAN community of students taught by prejudice reduction were higher than pretest scores at 0.05 level of significance. 2) Students changed their attitudes by learning contents which based on the diversity of races, religions and culture in the ASEAN community. Students gained their social skills, thinking skills and learning from others' perspective through prejudice reduction activities which were cooperative activities, critical thinking activities, discussion, drama technique, role playing, simulation, case studies and facing with problems situation activities.

KEYWORDS: MULTICULTURE / PREJUDICE REDUCTION / DIVERSITY IN RACES, RELIGIONS AND CULTURES / ASEAN COMMUNITY

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันที่มีประชากรมากกว่า 7,000 ล้านคน (Department of Economic and Social Affairs Population Division of United Nation, 2009) เราไม่สามารถอยู่อาศัยบนโลก โดยลำพังและปราศจากการติดต่อสื่อสารกัน แม้กระทั่งการติดต่อสื่อสารระหว่างทวีป คนในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นจะต้องมีความเคารพซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังซึ่งกันและกันซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์ยุคปัจจุบันต้องมี (โฮเวิร์ด การ์เนอร์, 2551) แม้กระทั่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอง ซึ่งในอนาคตอันใกล้นี้จะมีการรวมตัวกันเป็น สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ประชาคมอาเซียน (ASEAN) ซึ่งมีเป้าหมายที่จะ ทำให้ประเทศสมาชิกรวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรม และมีการเคลื่อนย้ายประชากรระหว่างกัน ในภูมิภาคได้อย่างเสรี (กรมอาเซียน, ม.ป.ป.) ซึ่งจะทำให้ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อยู่ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น และกลุ่มคนที่อยู่ท่ามกลางความหลากหลายทาง เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมนี้อาจกลายเป็น ความขัดแย้งได้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2541) หาก ประชากรในประชาคมอาเซียนยังไม่สามารถเข้าใจ ยอมรับ และเคารพความแตกต่างกันได้

หากเรามองย้อนไปถึงประชาชนชาวไทยกับ ประเทศอื่นๆ ในสมาชิกประชาคมอาเซียนจะพบว่า เรามีความขัดแย้งทางจิตใจซึ่งเป็นอคติที่ฝังลึกลงในจิตใจของคนไทยผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ ที่บรรจุเนื้อหาที่มีความลำเอียง และไม่ก่อให้เกิด ความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย ไม่ว่าจะเป็น

พม่า ลาว กัมพูชา (สุนทร ชูตินธรรานนท์ และคณะ, 2551; มิตรชัย กุลแสงเจริญ 2554; เขียน วีระวิทย์ อติศร เสมอแก้ว และ ทานตะวัน มโนรมย์, 2554; มัทนียา พงษ์สุวรรณ, 2547) และในประเทศไทย เองมองประเทศไทยเป็นศูนย์กลางตามแนวคิด ชาตินิยมตั้งแต่สมัยสร้างชาติในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (สุนทร ชูตินธรรานนท์, 2551) ซึ่งเป็นปัญหา สำคัญสำหรับการเตรียมคนไทยเข้าสู่ประชาคม อาเซียน

ในการเตรียมตัวทางด้านการศึกษานั้น ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการเองก็ได้ เปิดโอกาสให้สถานศึกษา และครูสามารถจัดการ ศึกษาได้อย่างอิสระภายใต้มาตรฐานของหลักสูตร การศึกษาแกนกลาง ซึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้นก็ได้รับ มาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ เรียนรู้อาเซียนศึกษาไว้ เช่น สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม เน้นสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจศาสนาที่ตนเองนับถือ และศาสนา ต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่สงบสุข สาระ ที่ 2 เน้นหน้าที่พลเมือง ให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี ของประเทศตนเองและสังคมโลก เข้าใจประเด็น และการแก้ไขปัญหาในระดับชาติ ภูมิภาคและโลก สาระที่ 3 เน้นความเชื่อมโยงสัมพันธ์เศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ องค์กร และความร่วมมือระหว่าง ประเทศ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์เน้นให้ผู้เรียน รู้จักอารยธรรมต่างๆ ของโลก การสร้างสรรค์ อารยธรรมร่วมกัน ความสำคัญของประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม วิเคราะห์คุณค่าของอารยธรรม ในประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อปัจจุบันและสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์เน้นให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์คุณค่า ของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์

อารยธรรม วัฒนธรรมของมนุษย์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและรับมือภัยพิบัติร่วมกันทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ ASEAN Curriculum Sourcebook อันเป็นหนังสือคู่มือสำหรับการจัดการเรียนรู้อาเซียนศึกษา ซึ่งมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ของประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันประกอบไปด้วย 5 หัวเรื่อง (Theme) ได้แก่ 1) การรู้จักอาเซียน (Knowing ASEAN) 2) การให้คุณค่าของอัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity) 3) การเชื่อมโยงจากโลกสู่ท้องถิ่น (Connecting Global and Local) 4) สนับสนุนส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม (Promoting Equity and Justice) 5) ทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (Working together for Sustainable future) โดยเฉพาะในส่วนของหัวเรื่องที่ 2) คุณค่าอัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity) นั้นกำหนดให้รู้จักสืบค้นการเชื่อมโยงที่มีความซับซ้อนและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม และความเชื่อในปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม การรับรู้และเห็นคุณค่าในจุดแข็งเป็นของการเป็นตัวตนในประชาคมอาเซียน (ASEAN, ม.ป.) เพื่อให้ทุกประเทศได้จัดการศึกษาให้ประชาชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งขึ้น

ทั้งนี้แนวทางการศึกษาในข้างต้นนั้นสอดคล้องกับความในแนวคิดทางด้านการศึกษารื่องการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เชื้อชาติของผู้อื่นเพื่อความเข้าใจอันดีต่อเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น Banks and Banks (2005) ได้มีการเสนอการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมดังที่ซึ่งได้กล่าวถึง 5 มิติของพหุวัฒนธรรมศึกษา (Five

Dimensions of Multicultural Education) ซึ่งประกอบด้วย 1) การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration) หมายถึง ระดับของการบูรณาการแนวทางของพหุวัฒนธรรมในเนื้อหาที่สอน 2) การสร้างองค์ความรู้โดยเน้นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Knowledge construction: Developing critical thinking) 3) จัดการเรียนการสอนยึดเน้นความเท่าเทียม (Equity Pedagogy) 4) การลดอคติ (Prejudice Reduction) 5) สร้างพลังอำนาจให้เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียน (Empowering School Culture and Social Structure) ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการศึกษา ซึ่งในส่วนของมิติที่ 4) การลดอคติ (Prejudice Reduction) นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถจัดให้อยู่ในการเรียนการสอนภายในห้องเรียนได้ดังที่ Kenneth, Averil, and Phillip (2010) ได้เสนอการใช้วิธีการศึกษาช่วยลดอคติซึ่งประกอบไปด้วยสี่ส่วน อันได้แก่ 1) การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม (Improving Social Contact and Intergroup Relations) จะช่วยให้ผู้เรียนมองทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยก 2) การเพิ่มซับซ้อนในการใช้สติปัญญา (Increasing Cognitive Sophistication) ซึ่งได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะนำไปสู่การตัดสินเหตุการณ์ต่างๆ รวมถึงบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างจากตนอย่างชาญฉลาด ไม่ด่วนตัดสินผู้อื่นโดยปราศจากหลักฐานและเหตุผลมารองรับ รวมไปถึงการสอนเนื้อหาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเชื้อชาติ และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตนเพื่ออันจะนำไปสู่การเข้าใจและยอมรับ 3) การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง (Improving Self-Confidence and Self-

Acceptance) เมื่อผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและความพร้อมที่จะเรียนรู้จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดอคติที่ไม่ได้ 4) การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น (Increasing Empathy for and Understanding of Others) การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อลดอคติตามแนวคิดของ Kenneth, Averil, and Phillip (2010) ทั้งสี่ประการในข้างต้นนั้นผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกิจกรรมทั้งสี่ประการมาสู่การจัดการกิจกรรมในชั้นเรียนได้ดังต่อไปนี้ ข้อที่หนึ่ง ได้แก่ การมีมโนทัศน์ของความเท่าเทียมและเข้าใจซึ่งกันและกัน ที่สอดคล้องกับกับวิธีสอนแบบบทบาทสมมติ อัน สถานการณ์จำลอง การแสดงละคร กรณีตัวอย่าง การซักค้าน เพชฌัญสถานการณ์ นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความเท่าเทียมกัน การทำงานกลุ่มแบบร่วมมืออย่างเท่าเทียมกันมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ผู้เรียนรู้จักขอบเขตหน้าที่ของตน อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ ชนาธิป พรกุล (2554) สอดคล้องกับ Johnson and Johnson (อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2551) ได้กล่าวว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการคิด และส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดความมั่นใจในตนเองอีกด้วย

ข้อที่สอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นเป็นกระบวนการคิดที่สำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจจากหลักฐานที่น่าเชื่อถือซึ่งจะทำให้ไม่ตัดสินผู้อื่นโดยใช้อคติเป็นที่ตั้ง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเป็นคนมีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีทักษะการสืบค้นหาหลักฐานมาสนับสนุนข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอก่อนจะตัดสินใจ ซึ่งรวมไปถึงการไม่ตัดสินผู้อื่นในทันทีทันใด (Ennis อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2551)

ในส่วนข้อที่สามนั้น การสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับตนเองโดยการเสริมแรงบวก เทคนิคการใช้คำพูดที่ดี การพูดให้กำลังใจผู้เรียน รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นและการยอมรับตนเอง และยังช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ ร่วมมือกับผู้อื่น เคารพตนเองและผู้อื่น และมองโลกในแง่ดี (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2551) บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง และรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยให้ทุกคนมีสภาพที่เท่าเทียม มีส่วนร่วมและช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น (ทิศนา แคมมณี, 2551)

ข้อที่สี่การเพิ่มความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น กิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทสมมติ การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น รู้จักปรับปรุงตนเองในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจ ความคิดความรู้สึกของผู้อื่นซึ่งช่วยเสริมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ในที่สุด จากการสมมติสถานการณ์ต่างๆ แล้วให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ และยังเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ภายใต้การออกแบบการเรียนรู้ของครู (ทิศนา แคมมณี, 2519) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Lawson, McDonough, & Bodle, 2010)

จากประเด็นปัญหาอคติที่เกิดขึ้นกับนักเรียนไทยที่พบในข้างต้นและแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการลดอคติ Kenneth, Averil, and Phillip (2010) ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชื่อมโยงลงมาถึงกิจกรรมในชั้นเรียนนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการสอน

การทดลองตามแนวคิดการศึกษาตามแนวพุทธ วัฒนธรรมอันประกอบไปด้วย การใช้บทบาทสมมติเพื่อให้เกิดมโนทัศน์เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และพร้อมจะร่วมมือกับผู้อื่น การสอนให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การส่งเสริมทักษะทางสังคม และมโนทัศน์การทำงานร่วมกันกับผู้อื่น โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ภายใต้การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง การใช้คำพูดที่ดี การให้กำลังใจผู้เรียนจะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ความเคารพ ไม่ด่วนตัดสินและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จากการลดลงของอคติต่อเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนและการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนระหว่างก่อนสอนและหลังสอนโดยใช้กิจกรรมการทดลองตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษา

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการทดลองตามแนวคิดพุทธวัฒนธรรมศึกษา

วิธีการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Research) โดย

การทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดสองครั้ง (The One-Group Pretest-Posttest)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ช่วงชั้นที่ 4) ในกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศึกษานารี จำนวน 48 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

1.1 แบบวัดเจตคติ (Attitude) ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนใช้วัดทัศนคติของกลุ่มทดลองเชิงปริมาณ ก่อนและหลังการทดลอง (pretest and posttest) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC สูงกว่า 0.5 มาใช้ในแบบวัดเจตคติ และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบค่าดัชนี IOC แล้วไปทดลองใช้เครื่องมือกับนักเรียนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากว่าหรือเท่ากับ 45 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายใน (Measure of Internal Consistency) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's

ผลของการใช้กิจกรรมลวดคติดตามแนวคิดพุทธพัฒนธรรมศึกษา ที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา-ครอนบาคของแบบวัดเจตคติมีค่าสูงกว่า 0.7

1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interviews) ความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนชนิดมีโครงสร้างโดยเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันของคะแนนเจตคติเรื่อง หลังการทดลองสูง ทำการสัมภาษณ์หลังการทดลอง (posttest) ตรวจคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC สูงกว่า 0.5 มาใช้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้การลวดคติดตามแนวคิดพุทธพัฒนธรรมศึกษา โดยกำหนดเนื้อหาสาระตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาอาเซียนศึกษา ASEAN Curriculum Sourcebook และข้อเสนอแนะของ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา ตรวจคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนมีค่าดัชนี IOC สูงกว่า 0.5

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. กำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. ดำเนินการวัดเจตคติก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น
3. จัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้การ

ลวดคติดตามแนวคิดพุทธพัฒนธรรมศึกษาโดยใช้แผนกิจกรรมการเรียนรู้การลวดคติดตามแนวคิดพุทธพัฒนธรรมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับนักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 14 คาบเป็นเวลาทั้งหมด 9 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นสัปดาห์ละ 2 คาบ เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2556

4. เมื่อจัดการเรียนรู้ครบกระบวนการแล้ว ดำเนินการวัดเจตคติหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

5. วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเจตคติก่อนและหลังเรียนจากการวัดเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน

6. คัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนที่มีความแตกต่างกันสูงระหว่างก่อนและหลังการทดลองมาสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติโดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนการเปลี่ยนแปลงเจตคติจากแบบวัดมากกว่า 1 ระดับมาสัมภาษณ์ โดยใช้ข้อคำถามตามโครงสร้างในแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

7. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทัศนคติ

เรื่องความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t -test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. วิเคราะห์ข้อมูลเจตคติจากการสัมภาษณ์ (Interviews) เรื่อง ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content

Analysis) จากแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มทดลอง

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t -test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มทดลอง	$\bar{X}$	SD	t-test
ก่อนทดลอง	4.38	0.57	0.009*
หลังทดลอง	4.61	0.54	

* $p < 0.05$

1. จากตารางที่ 1 ผลปรากฏว่านักเรียนมีเจตคติความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกัน โดยมีเจตคติสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t -test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มทดลอง	$\bar{X}$	SD	t-test
ก่อนทดลอง	4.00	0.66	0.003*
หลังทดลอง	4.36	0.66	

* $p < 0.05$

ผลของการใช้กิจกรรมลดอคติตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษา ที่มีต่อเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. จากตารางที่ 2 ผลปรากฏว่านักเรียนมีเจตคติความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ในประชาคมอาเซียนก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันโดยมีเจตคติสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านศาสนาในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มทดลอง	$\bar{X}$	SD	t-test
ก่อนทดลอง	4.69	0.64	0.078
หลังทดลอง	4.86	0.62	

3. จากตารางที่ 3 ผลปรากฏว่านักเรียนมีเจตคติความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางศาสนา ในประชาคมอาเซียนก่อนและหลังการทดลองมีไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของค่าคะแนนเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

กลุ่มทดลอง	$\bar{X}$	SD	t-test
ก่อนทดลอง	4.45	0.62	0.082
หลังทดลอง	4.61	0.59	

4. จากตารางที่ 4 ผลปรากฏว่านักเรียนมีเจตคติความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในประชาคมอาเซียนก่อนและหลังการทดลองมีไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน ของกลุ่มทดลองโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนของกลุ่มทดลองโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์พบว่า การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมเกิดจากการได้เรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่าง หลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จากการได้ฝึกทักษะทางสังคมมากขึ้น มีกระบวนการคิด และการเรียนรู้จากมุมมองของผู้อื่น โดยผ่านการจัดกิจกรรมตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงละคร การใช้บทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีตัวอย่าง และการเผชิญสถานการณ์

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 ข้อค้นพบจากการวิจัยตามจุดประสงค์ข้อที่หนึ่งคือ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีเจตคติความเข้าใจอันดีต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันโดยมีเจตคติสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่ผู้เรียนนั้นได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนมากขึ้น และกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง

เจตคติทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จากโดยการจัดเนื้อหาสาระในรายวิชาอาเซียนศึกษาที่เน้นความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ตามที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Banks and Banks (2005) ที่กล่าวถึง การเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ต่อกลุ่มชนศาสนา และวัฒนธรรม ของผู้เรียนนั้นต้องบูรณาการเนื้อหา (Content) ที่แตกต่างหลากหลายในมุมมองที่ดีของกลุ่มชนต่างๆ เข้าไปด้วย ซึ่งในส่วนของเนื้อหานั้นผู้วิจัยได้จัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาชาติ (กระทรวงศึกษา, 2551) และ ASEAN Curriculum Sourcebook (ASEAN, ม.ป.) รวมทั้งข้อเสนอแนะของวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554) เรื่อง มโนทัศน์การสอนเรื่องประชาคมอาเซียน ในการประชุมสมาคมครูสังคมศึกษา พ.ศ. 2554 ที่ได้ให้คำแนะนำในการจัดเนื้อหา และมโนทัศน์เกี่ยวกับการจัดอาเซียนศึกษาไว้ ว่าต้องเน้นความแตกต่าง หลากหลายของประเทศต่างๆ การเคารพซึ่งกันและกัน และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเห็นได้จากตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ของผู้เรียนที่ อาทิ “ได้รู้ว่าอาเซียนก็มี ความหลากหลาย มีคนหลากหลาย ประเทศเราก็ หลากหลาย แต่เราไม่เคยนึกมาก่อน” “ก่อนเรียน ไม่ชอบพม่า ลาว เขมร แต่หลังจากเรียนแล้วก็รู้ว่าเค้าเป็นคนเหมือนกันกับเรานี้แหละ เราก็เหมือนกันเขา รับผิดชอบมากขึ้น” “ก็แค่ศาสนาไม่เหมือนกัน เราทำงานด้วยกันได้ เราไม่ไปลบหลู่เค้าก็โอเคแล้ว” และการลดอคติ (Prejudice reduction) โดยใช้กิจกรรมการลดอคติซึ่งประกอบไปด้วย การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม การเพิ่มความซับซ้อนในการใช้สติปัญญา การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและ

ความยอมรับตนเอง และการเพิ่มความเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจผู้อื่น อันช่วยให้ผู้เรียนได้ลดอคติลง และยังช่วยพัฒนาทัศนคติในแง่บวกให้แก่ผู้เรียน จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง เช่น “เรียนกับครูแล้วได้คิดมากขึ้น ใช้ความคิดมากขึ้น” “พอได้คิดแล้วก็รู้ว่าเขาก็เหมือนกันเรา” “มันทำให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรามากขึ้น รู้มุมมองของคนอื่นมากขึ้น” ซึ่งจากการทดลองโดยใช้เครื่องมือดังกล่าวในช่วงต้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของผู้เรียนตามที่ ขนาธิป พรกุล (2554) กล่าวว่าเจตคติเกิดจากการเรียนรู้ในสิ่งที่ได้ปฏิสัมพันธ์มา ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นดีมีคุณค่าก็จะมีเจตคติดีต่อสิ่งนั้น และกระบวนการการเปลี่ยนแปลงอคติที่ได้รับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นเห็นว่าเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวของเขาเอง

ในส่วนของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่ช่วยลดอคตินั้นผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยลดอคติตามแนวคิดของ Kenneth, Averil and Phillip (2010) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม 2) การเพิ่มซับซ้อนในการใช้สติปัญญา 3) การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง และ 4) การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น ในส่วนที่ 1. กิจกรรมที่มีส่วนช่วยในการเพิ่มทักษะทางสังคม การเพิ่มกระบวนการคิด การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และการเรียนรู้ที่จะเข้าใจผู้อื่นซึ่ง Johnson and Johnson (อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2551) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมเพิ่มมากขึ้น มีความสัมพันธ์การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนรู้มากขึ้น มีการพัฒนาทักษะ

ทางการคิดมากขึ้น สอดคล้องกับ Allport (อ้างถึงใน Banks and Banks, 2005) ที่กล่าวว่า การช่วยนักเรียนพัฒนาทัศนคติเชิงบวกนั้นจะต้องประกอบไปด้วยประกอบได้ด้วยการร่วมมือมากกว่า การแข่งขัน

การจัดกิจกรรมการพัฒนากระบวนการคิดในชั้นเรียนนั้นเป็นการจัดกิจกรรมที่ช่วยฝึกที่มีกระบวนการขั้นตอนของการตัดสินใจโดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งมีลักษณะไม่เป็นการตัดสินใจอย่างเร่งด่วน และขณะเดียวกันจะมีการตั้งคำถาม วิเคราะห์ การคัดกรองและประเมินข้อมูล และยังเป็นการเปิดแนวทางการคิดในลักษณะต่างๆ ที่แตกต่างกัน อันจะนำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลมากกว่าเดิม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) ซึ่งกระบวนการคิดเหล่านี้จะมีส่วนช่วยยับยั้งอคติที่มีของผู้เรียน (Kenneth, Averil, & Phillip, 2010)

รวมทั้งประเด็นการเรียนรู้ที่จะเข้าใจชนชาติอื่นๆ จากมุมมองที่หลากหลาย จากกิจกรรมตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมศึกษา อาทิ บทบาทสมมติ การอภิปราย การใช้สถานการณ์จำลอง การเผชิญสถานการณ์ นั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ผู้อื่นจากมุมมองที่หลากหลายทำให้เกิดความเข้าใจชนชาติมากขึ้น (ทิศนา ขัมมณี, 2554ก; 2554ข Kenneth, Averil, & Phillip, 2010)

นอกจากนี้จากผลวิจัยยังมีข้อค้นพบว่าเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเจตคติเป็นรายด้านนั้นพบว่า มีเพียงด้านเชื้อชาติเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะนักเรียนไทยส่วนใหญ่มีประสบการณ์เดิมจากการเรียนในแบบเรียนที่เน้นความเป็นชาตินิยมมองตนเองเป็นศูนย์กลาง (สุนทร ชุตินทรานนท์,

2551) โดยเฉพาะในวิชาประวัติศาสตร์ที่บรรจุเนื้อหาที่มีความลำเอียง และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย ไม่ว่าจะเป็น พม่า ลาว กัมพูชา (สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ, 2552; มิตรชัย กุลแสงเจริญ, บก., 2554; เขียนธีระวิทย์, อติศร เสมอแยม, และ ทานตะวัน มโนรมย์, 2554; มัทนียา พงษ์สุวรรณ, 2557) ซึ่งอคติเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่รอบตัวคนไทยทั้งสิ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการรวมเป็นประชาคมอาเซียนที่มีประชากรแตกต่างหลากหลายมากขึ้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2541) จึงเห็นได้ว่าคนในประเทศไทยเกิดอคติต่อเพื่อนบ้านจากการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่บรรจุเนื้อหาที่เน้นความยิ่งใหญ่ของชาติไทยเป็นสำคัญ และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมที่ได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งด้านความคิดและมุมมองที่ต่างออกไป ซึ่งไม่ได้เน้นเฉพาะความยิ่งใหญ่ของประเทศไทยและความรู้สึกชาตินิยมและการจัดกิจกรรมการลดอคติที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นดังที่ได้กล่าวไปแล้วในช่วงต้นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทางบวก ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการลดอคติต่อตัวผู้เรียน

ประเด็นที่ 2 ผลการวิจัยตามจุดประสงค์ข้อที่สองที่ค้นพบคือ การเปลี่ยนแปลงเจตคติความเข้าใจในความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เพิ่มขึ้น 1 ระดับอย่างชัดเจนจากการวัดเจตคตินั้น เกิดจากการได้เรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่ได้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลาย

ด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งด้านความคิดและมุมมองที่ต่างออกไป ซึ่งไม่ได้เน้นเฉพาะความยิ่งใหญ่ของประเทศไทยและความรู้สึกชาตินิยมที่ผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นนั้นทำให้เห็นว่าการเรียนรู้เนื้อหาที่แตกต่างหลากหลายไปจากเดิมนั้นก็มีส่วนสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติซึ่งเห็นได้จากประเด็นการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างดังที่ปรากฏในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์ผลการวิจัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติสูงดังตัวอย่างที่ปรากฏดังต่อไปนี้ “ก่อนเรียนมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนน้อย” “ก่อนเรียนรู้ว่าประเทศไทยชอบดูถูกประเทศอื่นๆ และมีบางประเทศดูถูกประเทศไทยเช่นกัน” “ก่อนเรียนรู้ว่าประเทศในอาเซียนมีความหลากหลาย แต่ไม่ทราบมาก่อนว่าในแต่ละประเทศก็มีความหลากหลายเช่นกัน” “มีการเปิดใจให้กว้างขึ้นกับประเทศอื่นๆ ในประชาคมอาเซียน” “ทราบว่าการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นๆ วัฒนธรรมอื่นๆ ศาสนาอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกันก็จะทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง” จากการให้สัมภาษณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าก่อนได้รับการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัยนั้นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้พื้นฐานน้อยเกี่ยวกับภูมิภาคอาเซียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเมื่อได้รับการทดลองทำให้เรียนรู้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้นจากเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้จัดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวกับความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ดีซึ่งสอดคล้องกับ Banks and Banks (2001) ที่กล่าวถึง การเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ต่อกลุ่มชน ศาสนา และวัฒนธรรม ของผู้เรียนนั้นต้องบูรณาการเนื้อหา (Content) และการลดอคติ (Prejudice reduction) ซึ่งการลด

อคตินั้นผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการลดอคติตามแนวคิดของ Kenneth, Averil, and Phillip (2010) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม 2) การเพิ่มความซับซ้อนในการใช้สติปัญญา 3) การพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเอง และ 4) การเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น

จากการวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์พบว่าการพัฒนาการติดต่อทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มนั้นทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยกันมากขึ้น และพัฒนาทักษะการทำงานกับผู้อื่นรวมถึงเจตคติในการทำงานกับคนที่มีความแตกต่างได้มากขึ้น เห็นได้จากประเด็นการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง เช่น “การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ได้ดีขึ้น และคุ้นเคยกันมากขึ้น” “ช่วยให้มีทัศนคติที่เกี่ยวกับทางด้านเชื้อชาติ มีความมั่นใจที่จะทำงานร่วมกับผู้ที่เป็นชาวต่างชาติ” “ช่วยเพิ่มทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการทำงานระหว่างคนที่มีศาสนาที่แตกต่างกัน”

ในประเด็นของการเพิ่มความซับซ้อนในการใช้สติปัญญานั้นปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นนั้นทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดมากขึ้น และกระบวนการคิดนั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้นได้ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้ “กระบวนการคิดในกิจกรรมนั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงเจตคติไปในทิศทางที่ดีขึ้น” “กิจกรรมที่ใช้ทดลองนั้นทำให้กลุ่มตัวอย่างได้ใช้ความคิดมากขึ้น”

ประเด็นกิจกรรมที่ช่วยการพัฒนาความเชื่อมั่นตนเองและความยอมรับตนเองนั้นมีส่วน

ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น เห็นได้จากความคิดเห็นจากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้ “กิจกรรมที่นำมาใช้ทดลองนั้นมีความกดดันและความเครียดต่อผู้เรียนน้อย” “ห้องเรียนที่ปลอดภัย ไม่กดดัน ไม่เครียด ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น มีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าห้องเรียนที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นมากขึ้น ผู้เรียนรู้สึกไม่กดดัน มีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและช่วยพัฒนาเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ได้

ในส่วนของการเพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นนั้นจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างพบว่า “กิจกรรมสถานการณ์จำลอง การเผชิญสถานการณ์มีส่วนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทิศทางที่ดีขึ้น” “กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยช่วยให้ผู้เรียนได้มีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น” “กิจกรรมบทบาทสมมุติ กรณีตัวอย่างมีส่วนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในทิศทางที่ดีขึ้น” “กิจกรรมการแสดงละคร ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพได้ชัดเจนมากขึ้น เรียนรู้ได้ดีมากขึ้น” จะเห็นได้ว่ากิจกรรมในช่วงต้นนั้นมีส่วนสำคัญในการเพิ่มมุมมองที่หลากหลายของผู้เรียนในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มีการเพิ่มเจตคติของผู้เรียน นอกจากนี้ความคิดเห็นอื่น ได้แก่ “กิจกรรมที่เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นรู้จักเปิดใจกว้างมากขึ้น เพราะต้องอยู่กับคนที่แตกต่างมากขึ้น” “ทำให้เห็นผลเสียของการไม่เข้าใจกันมากขึ้น” จากประเด็นดังกล่าวพบว่าทำให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับความแตกต่างหลากหลายมากขึ้นซึ่ง

ส่งผลต่อเจตคติที่เปลี่ยนแปลงมากกว่า 1 ระดับ อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ ชนาธิป พรกุล (2554) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดจากกระบวนการการเปลี่ยนแปลงอคติที่ได้รับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นเห็นว่าเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวของเขาเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. สามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปปรับใช้ในห้องเรียนที่สอนอาเซียนศึกษาได้
2. การจัดการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมต่อประเทศอื่นๆ นั้นจะต้องมีการบรรจุเนื้อหาพื้นฐานของประเทศนั้นๆ ไว้ในรายวิชาหรือหลักสูตร พร้อมทั้งมีกิจกรรมที่ช่วยฝึกทักษะทางสังคม การพัฒนาการคิด การเรียนรู้จากมุมมองต่างๆ
3. ครูผู้สอนควรเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในกิจกรรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมศึกษาและการใช้ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ในอนาคต เช่น การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น การฝึกการคิดขั้นสูง
4. สามารถนำกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในกิจกรรมนอกห้องเรียนได้ เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดค่าย เป็นต้น
5. ผู้บริหารควรสนับสนุนนโยบายการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนให้เน้นให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในประชาคมอาเซียน โดย

เน้นการพัฒนาความคิดและเจตคติเป็นเป้าหมายที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลองแบบสองกลุ่มวัดสองครั้งเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษากับการสอบแบบปกติ
2. ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลองในโรงเรียนที่มีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่แท้จริง เช่น โรงเรียนบรีเวนชายแดน โรงเรียนนานาชาติ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับระดับจิตพิสัย ระดับพุทธิพิสัย หรือระดับทักษะรูปแบบอื่นๆ เช่น เจตคติระดับที่ลึกซึ้ง ค่านิยม ระดับความรู้ความคิดที่สูงขึ้น
4. ควรศึกษาเพิ่มเติมในตัวแปรที่แตกต่างมากขึ้นในด้านการจัดลักษณะบทเรียน ระยะเวลา และกลุ่มตัวอย่าง เช่น ระยะเวลาในการทดลองที่ยาวนานขึ้น การทดลองโดยใช้รูปแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ การเปลี่ยนแปลงระดับกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวอย่างในชั้นประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาตอนต้น
5. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอคติที่สำคัญระหว่างประชากรในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหาทางลดอคติเหล่านั้น
6. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาการสอนประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดอคติ และวิธีการแก้ไขปัญหานั้นที่ถูกต้องเหมาะสม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2551). *Self Esteem พลั้งแห่งความเชื่อมั่น*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- เขียน วีระวิทย์, อติศร เสมอไ้ม, และ ทานตะวัน มโนรมย์. (2554). *ความสัมพันธ์ไทย-ลาวในสายตาของคนลาว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). *การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2519). *คู่มือสำหรับผู้ศึกษาเทปโทรทัศน์ เรื่อง บทบาทสมาชิกกลุ่ม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แคมมณี. (2551). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2554ก). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2554ข). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบลล์นาร์, เจมส์ และแบรนต์, รอน บรรณาธิการ. *วอร์พจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์ แปล. (2554). 21st Century Skills Rethinking How Students Learn ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: โอเพนเวิร์ด.
- มัทนียา พงษ์สุวรรณ. (2557). *การเสนอแนวทางการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาจากการวิเคราะห์เนื้อหาประวัติศาสตร์ในหนังสือแบบเรียน วิชาสังคมศึกษา วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา พัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- มิตรชัย กุลแสงเจริญ, บรรณาธิการ. (2554). *วารสารสมาคมประวัติศาสตร์*, 33, 1-100.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2554). *หลักสูตรอาเซียนศึกษา: กรอบแนวคิดสำคัญ*. เอกสารประกอบการอบรมปฏิบัติการ เรื่อง การเตรียมเยาวชนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน, กรุงเทพมหานคร. ระหว่างวันที่ 30 - 31 กรกฎาคม 2554.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนทร ชุตินทรานนท์. (2551). *ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ. (2551). *ชาตินิยมในแบบเรียนไทย*. กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม.
- อมรา พงศาพิช. (2541). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2542). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการค้นและบทบาทในประชาสังคม)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาเซียน, กรม. (ม.ป.ป.). *ประชาคมอาเซียน*. สืบค้นวันที่ 20 กรกฎาคม 2555, จาก <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/organize-Document-1808.pdf>
- โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์. *เสาวลักษณ์ อัสวเทววิช และวีรยุทธ มาพะศิริรานนท์ แปล* (2551). *จิต 5 ป็นยอดมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- ASEAN. *ASEAN curriculum sourcebook*. Retrieved November 15, 2012, from <http://www.asean.org/resources/publications/aseanpublications/item/asean-curriculumsourcebook>.
- Banks, J. A. (1994). *An introduction to multicultural education*. United States: Allyn and Bacon.
- Banks, J. A., & Banks, C. A. M. (2005). *Multicultural education issue and perspectives*. United States: John Willey & Sons, Inc.
- Department of Economic and Social Affairs Population Division, United Nations (2009). *World population prospects the 2009 revision*, Retrieved November 15, 2012, from http://esa.un.org/unpd/wup/Documents/WUP2009_Highlights_Final.pdf
- Kenneth, C., Averil, M., & Phillip, S. (2010). *Human diversity in education an integrative approach*. United States: McGraw-Hill.
- Lawson, T. J., McDonough, T. A., & Bodle J. H. (2010). Method and techniques confronting prejudiced comments: Effectiveness of a role-playing exercise. *Teaching of Psychology*, 37, 257–261.

ผู้เขียน

นายสุรไกร นันทบุรุษย์ นิสิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10300 อีเมล: imamdmi@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 10300 อีเมล: p_walai@hotmail.com

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิตจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย